K13/21 F. Vilakazi.

323 (12)

1-11*

P.P. 1-11
K13/21
A 323 3½p
(5/6)
S/13/dj
F. Vilakazi 1/11
117
K13/21
(12)323
typed. 11/10/39.

Izingane

Izingane kusabusa u Goza
naye uPhakade: Ngalesi sikh-
athi izingane zazi phuza ukuhla
kanipha. Bekuthi inganeenca
ni igula ingasingi; besekuthi
wa ayibulawe, kwelashwe nga
yo amabele noma umbila.
Phela kwathi ngesikhathi
samazimu. Indlela yaningi ka
khulu. Manjena kwase kufu
nwa izinyanga ukuba zelaphe
amabele. Kuthiwa lenyanga ya
vela eSwazini. Kwathi uma
unyamayenja inkosi yamaSwa
zi ibaleka eSwazini yake
yahlala othukela eduze nawo
lama Shembu namacunu. Kuthe
ukuba abone unyamayenja
abone ukuthi akukho, indawo
yokuhlala kahle nabaShembu
namacunu wakhukhulela
washona ondini wasala
umawazane. Nebala aba
ntwana ba bulawa impela
abanga philile kahle ka

323 khulu abamnyama nama
uhlanjena amabele asela
shwa emacunwini kubo
futhi aba Thembu. Abaningi
abantu bababaleka baya kwa
majozi abanye bahamba naye
uNyamayenja. Ekuthiwa noma
ingane iwabazalwa ayaze yalunga
bese ifunwa ukubulawa abantu
kodwa kuneyi ngane. Kwakuthwa
ndeka lezo ezimnyama uma kuzo
kwelashwa ukudla. Nenkosi yaye
lashwa ngamadoda amnyama
Uma kuzo bekwa inkosi kwa
kubulawa. Indoda enesithunzi uku
ze nenkosi ebenaso. Kwakunga
ukuba lendoda ithi uma ibulala
iwa ihhale yayi bulawa isimu
ngu. Uma ikeyakhala ooozo yekwa
ngoba kufuneka ithule ithidu.
Yayi bulawa ibutho Umagunana
Mshlumuzana kwelase macunwini
Ngakoke zonke izingane bezi
fundiswa Umdlalo ukuze kunga
shiwo ukuthi ezinye azephilile
ngoba ziyizi thulu noma zinga
thandi ukudlala.

323 bekuthi laplio zihlangana khona bese zisho lemidlalo ngokucula.

Webuya lihobe uya uphethleni nguya ngiphethe inja uyakuyoselaphi? Nguyoye sela endle. ekhaya kubani? Ngeseba: obaba bazonge phuka. Udevu lomntomdala nguyalwe saba, lunjengobolobolo, ehlezi efusini. Ethi, maye, maye, ngokhonaphi mina kababa? Ngokhona ezihosheni, kubaba emgqugqundlovu angiphe uchephe kuweile izilwane. Izilwane zakwa Masasana, Masasana nguvuke nguvuke njani? Ngibulewe njena abafana bakwa amasasana nabakwa Thabede Thabexde muni tshaya mkomo lena idundubu bale, injinyuthleke ngalololu khalo. Luka ntshwo, ntshiwo muni yena lona. uyliphi elezi ngane. ezincane abathi azi azibulawe ngoba zingasile

323 Abafanyana bona babe-
lusa amathole. Uma umfa
na ehluleka ukudlala umu
dlalo wabafana naye ube
bulala uma kudingeka uku
lungisa ukudla. Abafana kwa
ku ngashiwo izingane lezi seoku
thiwa abafana namhlanji
na. Kushiwo izinsizwana zana
mhlanjena. Futhu phela izingane
zazi khula umpela. Umfana
waye funda ukushaya indu
ku nokusina. Kwakuthi zonke
izigaba ezenziwa abadala bazenze
nanamuhla njena abafana
basayi fundela induku kwa
cunu nama Shembu. Noku
shaya ikwelo bayakufunde
la nanamuhlanjena. Kuye
kuthi uma bebukuda ba
babe lezi izilwanyana ezihla
mba kakhulu ezizibeni. Ku
zothi ongakwazi ukushaya i
kwelo bamubeke olimini. Kuzo
thi uma kuhlala khona olimi
ni kumnumne kakhulu mpela
uselo fundaka naye ukushaya.

323 ukwelo. Lesilwanya futhi
wa imfunda (makwelo) Uma
futhi umfana engakwazi u
hlamba waye aye afakwe
esizibeni esithombayo ayekwe
yedwa. Kuzothi uma esecwila
esefuna ukubimala bamu,
bambe aba kwaziyo uku
tshuza phansi bakhuphuke
naye. Lomfana uvezo linga
naye ngamanu ake yonke
imihla ukufunda. Uma enga
fundi omunye kwesinye isi
khathi afele khona emanzi
ni. Kwaku ngathelwa icala
lomfana alimale kudlal
wa noma angafa kwaku
ngekho icala. Kwakudlinze
izitha zabo ngoba uma be
lwa babanye abafana kwa
funeka wonke akwazi uku
hlamba. Noma ugcwele umfu
la kwaku hlanjiwa. Abase
macumwini babe ~~namadl~~
namadla impela uma kuyo
hlanjiwa. Angakwazi ukuhl[illegible]

Digitised by the Open Scholarship Programme in support of public access to information, University of Pretoria, 2017.

323 waye yeliselwa ngamabo
mu emfuleni umfa kuvela
koliwa nezitha ngoba sasi
ngekho isikhathi sokumu-
siza. Futhi naye waye enga
sali ngoba ubayazi ukuthi
ibutho lakhe lizombulala u-
ma esele. Kwakufana ne
bala kuba fana besikole la
bo ababi jayinele ngobana
bo, abalifuni igwala. Igwala
balwa nalomhla yonke
balishaye futhi. Uma umfana
elimele ebaleni aliko futhi
icala. Abafana babethi noma
bebona inyoka bangayishiyi
noma imamba noma
iyiphi inyoka. Babe yisha
lya njenge nyamazane. Uma
umfana elifele lapho lali
ngekho icala ngaloko. Uma
futhi kade kungaweka wa
lumala omunye kwaku
ngabi ndaba zalutho. Aba
zali bakhe babe mutheliisa
bamnciphe nokudla ngoba igwala.

323 amantombazane nawo ku
lezi zizwe zombili asalwa
njengabafana njengawo umtetho
wokugala. nawo ayehluka
na ngezi godi: noma enye intom
bazane isifuna ukugoma ku
funeka ukuba ilindele elinye
ibutho layo. uma ingakwenzi
loku amanye amantombazane
azayo yohaya wonke ~~nan~~
laha ayintanga yayo ayisha
ye ngaoese. uma ingavumi u
kuyeka lomukhuba ewenzi
le, asazoyi khipha ebutweni
lawo. Kwcaine isikathi ayayi
limaza impela. kunjenga
kubo abafana, nabo bayami
shaya odumaza ibutho labo
Uma amantombazane ese
funa ukugoma abiza ama
dlala kube yiwona awa
gohela ezedhelini zawo. Uma
ukuthi isisheli ezinkulu
izintombi aziwafuni noma
intombi yona isithanda ayi
naku kugoma noma nobna

124

323 Kanjani: Amasoka asazo
khlipha izimali kulezi i-
zintombi ezinkulu. Lemali
isizodliwa izona belu izi-
ntombi. Zigoma kanye ka-
nye njengama butho azo.
Uma enye isisele konta
nga isizohlekwa impela
ifane nesilima. Nezesheli
zizoye saba ukuthi yona
ihleli lemi. Sekuzothi inkosi
ibise icela imali emaso-
kemi alezi izintombi. Uma
intombi igome esigodini
yayi ngeshelwa. Uma intombi
engeyase sigodini yayinge
shelwa futhi izinsizwa za-
se sigodini. Zazizi thatha
njengo sisi kuzona. Nezinto-
mbi zizi hlonipha izinsi-
zwa zasesigodini. Uma i-
nsizwa igomise intombi
egome esigodini yayihla
wuliswa. Izinsizwa zishaywe
futhi ifane nezitha ngoba
yeshela esigodini.

Digitised by the Open Scholarship Programme in support of public access to information, University of Pretoria, 2017.

323 Ihlane lezintombi yilapho
ziyothezo noma kukhona
umusindo. Izintombi ezi
sezincane zazi ngavunyelwe
ukuyobuka zona. Izintombi
ezazagoma zazi vunyelwe
ukuyobuka zona. Lezi
ezincane zazi buka edluze
lwekhaya kuphela. Zazibu
ka umushado osesi godo
ini. Intombazane ayephu
la lomuthetho yayi shaywa
ezinye. Namhlanjena abo
baganwa kakhulu lomuthe
tho ngoba sekukhona na
makholwa. Kodwa lezi e
zingewona amakholwa
zisawugcina njengo kuba.
Uma intombazane ilale
nomfana ikhishwa ngisho
endlini entanga yabo. Iko
si iyoshaywa nupela
ezinye. Nomina wayenge
nalo igama. Ukuthi intom
bi yinhithi kwakuyindaba
enkulu impela yayi siwa
lapha ingathandi ukhona.

Digitised by the Open Scholarship Programme in support of public access to information, University of Pretoria, 2017.

323 kwakuthiwa amanyala.
kwesinye isikhathi zuyosha
ye izintombi ngoba naku-
kusizi dumazile yemitho.
Uma kusinwa ikwaku-
sinwa ngamma butho
futhi: Ambagagu ayevela
ngaiwo amabutho okuzala.
Wanma gama aye ganywa nge-
siga esowele uhna kuzalwa
labo bantwana. Unomoula
Umnakade lina kakulu
impela izulu besekuthiwa
onomoula. noma kudlewa im-
nyama abantu bahlala nga-
ma butho abo. nabafana ba-
zohla ngezigaba zabo. Uma
omunye engena ebuthweni
okunye selona elakhe wase
zoshaywa ebutho lakhe libu-
ze ukuthi wenzani ngaloko
nabadala balivune ebutho
lakhe uma limshaya.
Noma sekusinwa, esiba-
yeni kubonga sekuzowuka
ngamma butho njalo njena

323 amabutho uma eyisana
ayagathwa alwe. kubona
kale elehluluwayo. nezinsi
zwa uma zeyisana ziya
gathwa. Uma omunye we
linye ibutho ethuke omu
nye welinye ibutho sekuzo
zeluwa amabutho alaba
Laba sabene. Uma ku
sabene abantu bebu
tho elilodwa sekuzokhe
twa ilanga lelo butho li
hlangana liba gathe na
ko. Seliyobu kelake lana
kuthole kuthi due. Uma o
munye esezilanda ukuthi
usehluliwe sebe zolanyulwa
ke. Phela wonke amabu
tho ayanga Isoso awa. ali
kho ibutho elingena Isoso
Ibutho uma ledelela uIsoso
liye libeke omunye. Ilsoso
nalo linezincekuzalo. Eyi
zona zibikela iIsoso zonke
izinto zinga lungile. Umthe
tho ka Isoso uyalalelwa.

Mfundane Nxelase. End S. 323